

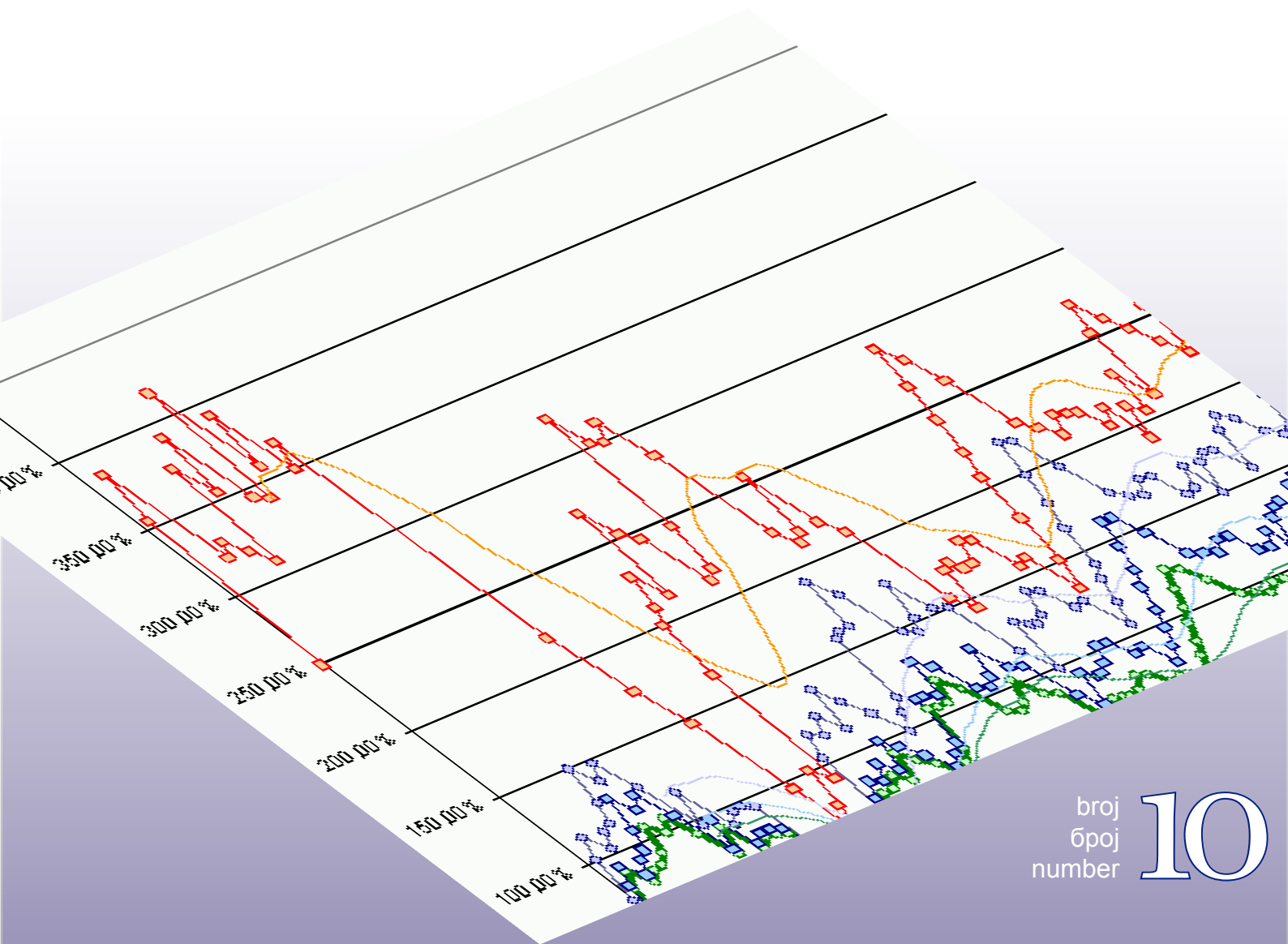
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

10

• Maj 2006 • Svibanj 2006 • **Maj 2006** • May 2006 •

Уз овај број...

Мјесец мај је обиљежила расправа о првим ефектима ПДВ-а у БиХ. На наше задовољство велики број домаћих и иностраних институција је пажљиво анализирано извјештаје о ефектима примјене ПДВ-а у првом кварталу 2006.г. које смо објавили у прошлом броју билтена. Да би ови охрабрујући резултати фискалне реформе у БиХ били одрживи потребно је изградити аналитичке капацитете и оспособити управљачку структуру фискалних власти у БиХ. Међународна заједница је препознала да је сада право вријеме да својим фондовима и на билатералној основи подржи досадашње резултате и потпомогне изградњу одрживог фискалног система и политике у БиХ што треба гарантовати фискалну и макроекономску стабилност земље.

У склопу сталне рубрике нашег билтена презентоваћемо вам анализу наплате индиректних пореза у мјесецу априлу са поређењем са истим периодом 2005.г. Приходи од нафте и нафтних деривата најважнији су извор прихода од индиректних пореза. Кретање наплате ових прихода је врло нестабилно јер зависи о неколико параметара, у првом реду промјене цијена нафте на свјетском тржишту. Одјељење је израдило анализу утицаја кретања цијена нафте и нафтних деривата на наплату прихода на увоз.

Као и до сада Билтен Одјељења је отворен за све институције и међународне пројекте који раде на реформи јавних финансија и економског система у БиХ. Радује нас да у овом броју можемо изложити коментар пројекта УСАИД-ГАП у вези нових прописа којима се регулише расподјела јавних прихода у ентитетима.

У складу са препоруком фискалних власти БиХ и институција Међународне заједнице велики број кантона и општина благовремено доставља мјесечне податке о приходима и расходима. Настављамо са објавом консолидованих мјесечних извјештаја за фискалне операције буџета ентитета и јединственог рачуна за мјесец април, а у овом броју први пут од успоставе система дајемо консолидоване мјесечне извјештаје за општу владу који укључују фискалне операције централних влада (буџета БиХ, ентитета, Брчко Дистрикта) и буџета кантона за прва три мјесеца 2006.г. У складу са комплетношћу података на нивоу кантона објављујемо и консолидоване мјесечне извјештаје за неколико кантона Федерације БиХ за прва три мјесеца 2006.г.. Комплетност података на нивоу кантона подразумијева да су мјесечне податке о приходима и расходима доставили и кантон и све општине које припадају кантону.

мр.сц. Динка Антић
шеф Одјељења – супервизор

Садржај:

Актуелно: Пројекти подршке Одјељењу	2
Наплата индиректних пореза - април 2006.године	3
Раст цијена нафте на свјетском тржишту: утицај на увоз и јавне приходе у БиХ	7
Расподјела јавних прихода у ентитетима	11
Консолидовани извјештаји: општа влада	19
Консолидовани извјештаји: општа влада + кантони	20
Консолидовани извјештаји: кантони	22
Из активности Одјељења	25

превео: Един Смаилхоџић

Актуелно: Пројекти подршке Одјељењу за макроекономску анализу – “Помоћ у право вријеме”

На церемонији уприличеној 30. маја 2006.године у Сарајеву представљена су два важна пројекта Међународне заједнице чији је заједнички циљ јачање фискалне политике и аналитичких капацитета у Босни и Херцеговини. У уводном обраћању г. **Joly Dixon**, предсједавајући УО УИО, нагласио је да помоћ Европске уније долази у право вријеме. Напредак у реформи у сфери индиректних пореза у свјетлу успоставе УИО и Управног одбора и увођења ПДВ-а је огроман, но он мора постати одржив и институције БиХ морају јачати.

Амбасадор **Michael B Humphreys**, шеф Делегације Европске комисије у БиХ, члановима Управног одбора УИО је укратко представио основне циљеве пројекта и истакнуо да европско партнерство захтијева успоставу Фискалног савјета и усвајање процедура за његово ефикасно функционисање. То подразумијева и јачање координације економских политика на нивоу земље. Јачање управљачких и аналитичких капацитета у сфери макроекономије и фискалне политике није само нужно у свјетлу процеса стабилизације и придруживања него представља значајан сигнал иностраним инвеститорима да у земљи постоји развијена, кохерентна и стабилна економска политика. Приликом уручења уговора о финансирању одјељења Управног одбора УИО Њ.Е. **Werner Almhofer**, амбасадор Владе Републике Аустрије у БиХ, је нагласио да Европска унија помаже успостави и јачању фискалних капацитета у БиХ путем фондова ЕУ и кроз билатералне споразуме између чланица ЕУ и БиХ. Примјер подршке путем билатералних споразума јесте донација Владе Аустрије Управном одбору УИО.

Мр. сц. **Љерка Марић**, министрица финансија БиХ, у име власти БиХ се захвалила на значајној финансијској и експертској подршци ЕУ. Министрица је истакнула да фискалне власти у БиХ желе унаприједити фискалну политику како би она била у функцији одржања макроекосистема стабилности и раста и развоја земље. У том правцу фискалне власти ће настојати смањити јавну потрошњу, а убрзати ослобађање растућих прихода од пореза за њихово кориштење у сврху развоја и задовољења потреба грађана и пореских обвезника у БиХ.

с лијева: амбасадор Humphreys, J. Dixon, амбасадор Almhofer

Пројектом, вриједним 2 мил EUR, у наредне двије године предвиђена је експертска помоћ консултаната са подручја Европске уније Одјељењу за макроекономску анализу кроз развој фискалних капацитета Одјељења и помоћ на успостави система мјесечног извјештавања свих нивоа управе у БиХ (државе, ентитета, Брчко Дистрикта, кантона, општина и ванбуџетских фондова). Уговором између Владе Републике Аустрије и Управног одбора УИО предвиђено је финансирање активности Одјела за макроекономску анализу и успоставе Секретаријата Управног одбора у износу од 225,000 EUR. У наредне двије године у оквиру пројекта финансираће се запошљавање кључног особља ових одјела, набавка капиталне опреме, као и трансфер знања и програми обуке за потребе Одјела за макроекономску анализу. Обуку ће водити експерти за фискалне финансије из Министарства финансија Аустрије.

Наплата индиректних пореза – април 2006. године

(припремила: мр. сц. Динка Антић)

Увод: Примијењена методологија

Анализа наплате индиректних пореза заснива се на подацима о:

- нето готовинском току на јединствени рачун УИО¹
- укупној наплати индиректних пореза без обзира на ниво владе који је извршио наплату (УИО или ентитетске владе)²

Мјесец април је други мјесец у овој години у којем имамо заокружен циклус ПДВ-а, и наплату свих врста прихода од ПДВ-а (на увоз, по ПДВ-е пријавама, остало) и исплатене поврате извозницима који је пријављен у фебруарској пријави.

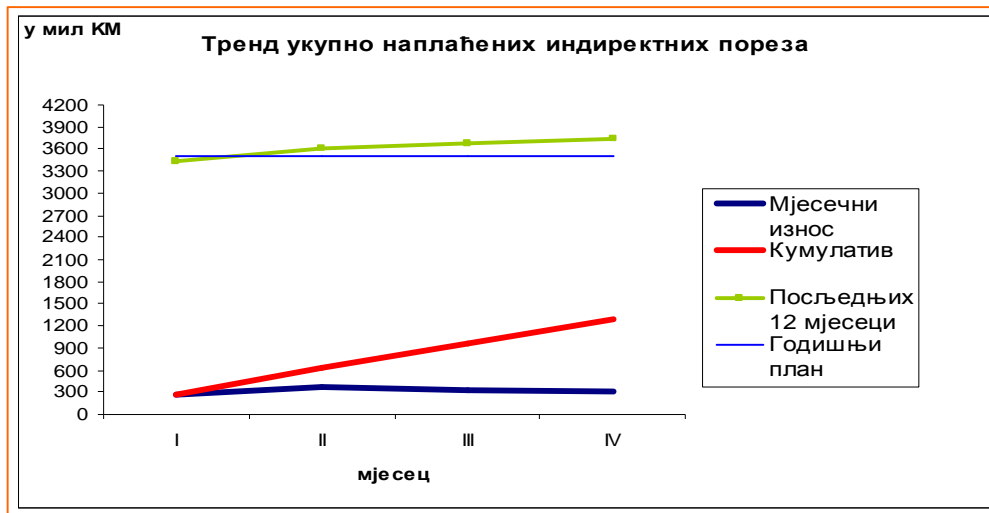
А. Анализа укупне наплате:

У априлу 2006. године на јединствени рачун је наплатено укупно 313 мил КМ индиректних пореза у нето износу или за 19% више него у истом мјесецу 2005.г. За четири мјесеца 2006.године наплатено је укупно 1,279 млрд КМ индиректних пореза у БиХ или за 35% више него у истом периоду 2005.г. При томе је УИО наплатила 1,121 млрд КМ или 88%, а ентитетске управе близу 158 мил КМ или 12%. Ово представља 32 % годишњег плана наплате УИО, односно 35 % годишњег плана наплате индиректних пореза за цијелу БиХ³ за 2006. Кретање укупне наплате индиректних пореза дано је на графикону 1:

¹ Бруто наплату ПДВ-а чини наплата ПДВ-а на увоз, наплата по ПДВ-е пријавама и други случајеви једнократне или принудне наплате ПДВ-а. Нето наплата ПДВ-а се добије након умањења бруто наплате за износ исплатеног поврата. Приходи од осталих индиректних пореза су умањени за износе осталих поврата са јединственог рачуна.

² Више о проблему извјештавања о наплатеним индиректним порезима у првој години ПДВ-а у Билтену бр. 7

³ План наплате индиректних пореза у 2006.г. износи 3,653 млрд КМ, од чега 3,503 млрд КМ на јединствени рачун УИО. План наплате је усвојио Фискални савјет БиХ у октобру 2005.г. Више о томе у Билтену бр. 3.

Графикон 1.

Б. Анализа по врстама прихода:

У априлу је настављен тренд пада прихода од царина и царинских даџбина. У односу на исти период јануар-април 2005.г. наплатено је мање прихода од царина за 10,64%, што је углавном резултат примјене Уговора о слободној трговини који је у одређеној мјери био суспендован у већем дијелу прошле године⁴. Наставља се тренд раста прихода од акциза, те раст на нивоу посматраног периода износи 10% у односу на исти период 2005. године. Посматрано у односу на март у априлу је забиљежен нагли раст акциза на нафту и деривате и на увозно пиво, што је резултат великог пораста количинског увоза у односу на март, и то за 29% више нафте и деривата и за 39% више пића. Треба напоменути да је темпо раста вриједности увоза ових роба нешто спорији у односу на раст увезених количина. Исто тако, евидентан је пад акциза на домаћи духан и прерађевине у априлу мјесецу. Међутим из података за прва четири мјесеца уочава се двомјесечни циклус пада и раста акциза те се може претпоставити да је наплата домаћих акциза на цигарете повезана са циклусом производње и продаје.

Поређење наплате ПДВ-а и пореза на промет могуће је једино на укупном нивоу без обзира на ниво владе која је наплатила порез. Да би се упоредила наплата ПДВ-а у 2006. са наплатом пореза на промет у 2005. нужно је на наплату ПДВ-а додати наплату заосталог пореза на промет на ентитетским рачунима у 2006.г.⁵ Може се закључити да је у априлу 2006.г. дошло до благог пада прихода од ПДВ-а за 9,2 мил КМ или 4,5%. Разлози за благи пад у наплати ПДВ-а могу се наћи у:

- (i) повећању исплатеног поврата извозницима,
- (ii) неплаћању пријављених обавеза по основу ПДВ-а⁶.

У току мјесеца маја УИО ће подузети прве акције принудне наплате дугова по основу неплатеног ПДВ-а.

Посматрано на нивоу периода од четири мјесеца структура наплате ПДВ-а/пореза на промет изгледа овако:

⁴ Кад је у питању увоз одређених производа из Хрватске и Србије и Црне Горе.

⁵ Више о методологији за компаративно извјештавање о наплати индиректних пореза у 2006.г. у Билтену 7

⁶ На дан 25.4.2006. укупни дугови обвезника по основу ПДВ-а су износили близу 25 мил КМ. За поређење крајем марта дугови су зносили 11,4 мил КМ. Регистровано је 3,741 дужника, од којих 153 обвезника дугује 66% укупно дуга.

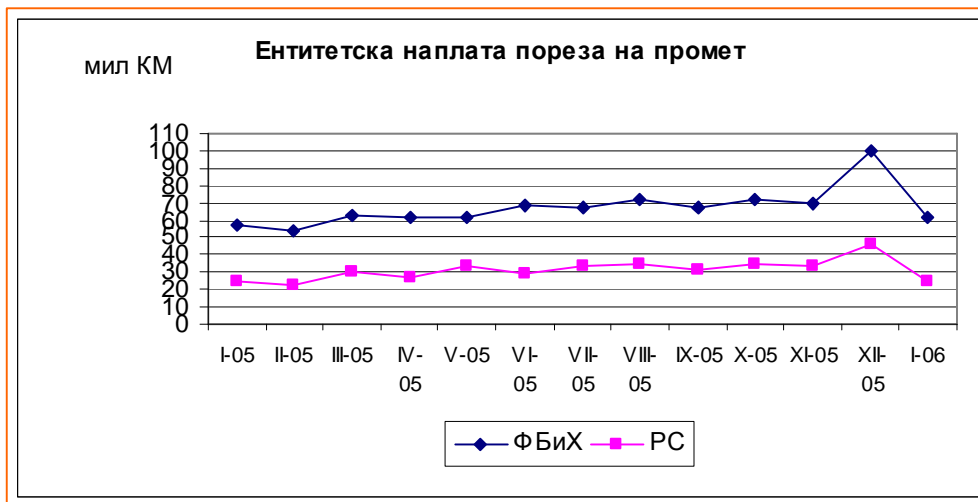
у мил КМ			
врста прихода	надлежност	износ	% удјела
ПДВ	УИО	668.183	79.79%
ПП акцизних производа	УИО	11.450	1.37%
	УИО укупно:	679.633	81.16%
ПП остали производи и услуге	ПУ ентитета и БД	157.803	18.84%
	УКУПНО	837.436	100.00%

Уколико би жељели направити поређење са наплатом пореза на промет у БиХ у 2005.години (којег су наплатиле УИО, ентитетске пореске управе и Брчко Дистрикт) потребно је на износ ПДВ-а и пореза на промет акцизних производа наплатеног од стране УИО додати и ентитетску наплату пореза на промет у 2006.години. Укупно је наплатено пореза на промет и ПДВ-а до краја априла 2006.г. 837,4 мил КМ. То представља чак 63% више него што је наплатено пореза на промет у БиХ у 2005. години.

Ц. Наплата заосталог пореза на промет у 2006. години

Врло висока наплата заосталог пореза на промет заслужује посебну пажњу. Према доступним подацима за четири мјесеца 2006.г. пореске управе Федерације БиХ и РС, те управа прихода Брчко Дистрикта су наплатиле око 158 мил КМ заосталог пореза на промет из 2005.године. Занимљиво је да је наплата заосталог пореза на промет у јануару 2006. године већа у оба ентитета него у јануару 2005.године, те чак већа и од наплате и неким другим мјесецима у 2005.години, иако је познато да су мјесец јануар и фебруар редовно „најсиромашнији“ мјесеци кад су у питању индиректни порези. Ово је још више изненађујуће зато што би наплата у јануару 2006.године требала да обухвати само уплату пореза на промет из посљедње седмице децембра 2005.

Ово кретање је видљиво на графикану 2:

Графикон 2.

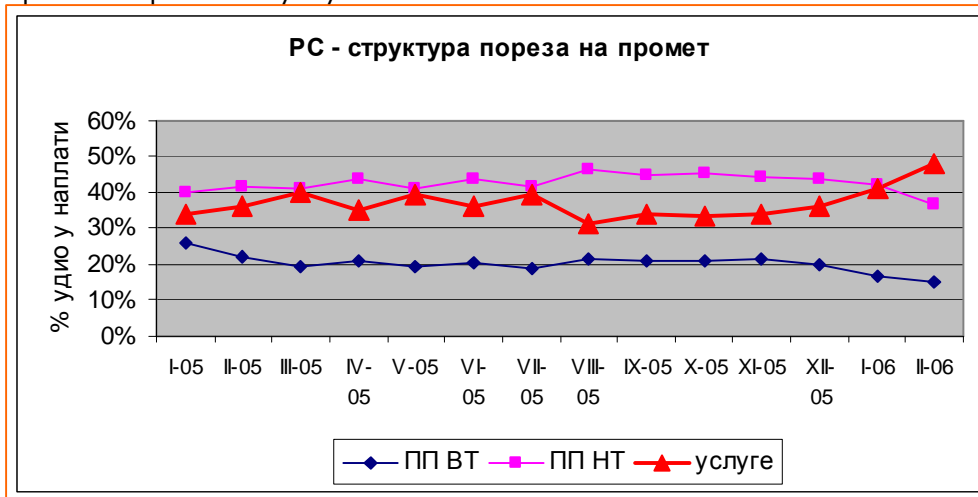
Према важећим прописима у 2005.години порез на промет се уплаћивао сваких 7 дана. Могло се очекивати да ће се у 2006.години наплатити заостали порез на промет по пријавама из посљедње недјеље децембра као и одложено плаћање пореза на промет на услуге на које су имале право комунална јавна предузећа (до 90 дана) и предузећа која континуирано испоручују услуге. Међутим, ови разлози не могу у потпуности

објаснити високу наплату пореза на промет у јануару 2006.године која премашује наплатени порез на промет у јануару 2005.године по истом основу у оба ентитета.

Занимљиво је погледати структуру наплатеног пореза на промет. У 2005.години у надлежности ентитета је била наплата:

- пореза на промет производа - виша тарифа (ПП ВТ) од 20% (осим пореза на промет на акцизне производе који је био у надлежности УИО),
- пореза на промет на остале производе - нижа тарифа (ПП НТ) од 10% и
- пореза на промет на услуге од 10%.

Из доступних података о структури пореза на промет наплатеног у РС може се закључити да је структура наплатеног пореза на промет у 2006.г. знатно помјерена у корист пореза на промет на услуге.

Графикон 3.

Ово нам шаље поруку да је дио услуга које су требале бити испоручене у 2006.години фактурисан у 2005. години са 10% пореза на промет како би се избјегла виша стопа ПДВ-а од 17%. Исто тако, у структури пореза на промет у јануару примјећује се релативно висок удио пореза на промет на производе ниже тарифе и пад удјела осталих производа више тарифе. И овдје се може закључити да је и дио енормног увоза производа ниже тарифе продао / фактурисао до краја децембра 2005. године да би се избјегла виша стопа ПДВ-а.

Према одредбама Закона о ПДВ-у сви обвезници су требали издати фактуре на све испоруке добара и услуга извршене до 31.12.2005. и обрачунати порез на промет. Крајњи рок за уплату пореза на промет из фактурисане реализације на дан 31.12.2005.године је 30.6.2006.године. Стога, у мјесецу јуну можемо очекивати још прилива пореза на промет из редовних активности из 2005.године, а послје тога само прилив кроз принудну наплату дугова по основу пореза на промет.

Д. Закључак:

И поред изузетно добрих резултата у наплати индиректних пореза, а поготово ПДВ-а, благи пад у наплати ПДВ-а у априлу је потврда искуства других земаља да у првој години приходи од ПДВ-а осцилирају и да су доста нестабилни. То треба да буде разлог за додатан опрез на страни корисника расподјеле у вези трошења вишка прихода који је резултат увођења ПДВ-а.

Раст цијена нафте на свјетском тржишту: утицај на увоз и јавне приходе у БиХ (припремио: Огњен Ђукић, макроекономиста у Одјељењу)

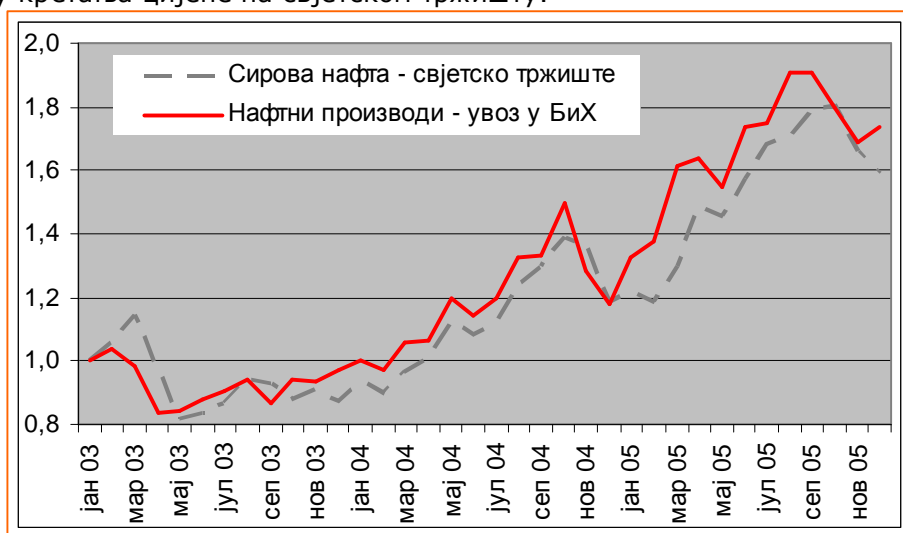
Нафта на свјетском тржишту

Цијене нафте на свјетском тржишту су у протекле двије и по године забиљежиле готово константан раст. Цијена нафте је уско везана за однос између понуде и потражње као и за очекивања о будућим односима између ова два елемента. Историјски посматрано, најдраматичнији скокови цијене нафте су везани за поремећаје на страни понуде. Примјери таквих поремећаја су ратни сукоби на Блиском Истоку, као што су ратови између Израела, Сирије и Египта (1973-1974) и Ирана и Ирака (1980-1988). Утицај ових догађаја на цијену нафте се може илустровати чињеницом да се у 1974. години цијена сирове нафте готово учетворостручила у односу на 1972. годину, а у периоду 1978-81 још додатно удуплала, што је представљало један од главних иницијатора рецесије свјетске привреде 70-тих.

Посљедњи свјетски пораст цијена нафте, за који можемо рећи да још увијек траје, се објашњава са више различитих фактора као што напад САД-а на Ирак (2003), смањење производних квота земаља ОПЕЦ-а (2003 и 2004), ураганске олује које су ометале производњу нафте (2004), заостравање тензија на Блиском Истоку као и убрзано растућа потражња за нафтом азијских земаља. Ипак, данашња свјетска економија се сматра доста отпорнијом на овакве енергетске цјеновне шокове што доказују релативно мањи економски и цјеновни потреси у односу на 70-те године. Ова „отпорност“ се обично објашњава развојем нових флексибилнијих технологија које су у мањој мјери зависне о једном извору енергије као и стеченим искуствима о томе како реаговати на овакве врсте шокова.

Увоз нафте у БиХ

Готово да и не треба спомињати да Босна и Херцеговина није у могућности да утиче на висину цијене нафтних производа на свјетском тржишту. То се јасно може видјети на Графикону 4 који упоређује кретање цијене нафте на свјетском тржишту са увозном цијеном у БиХ. Из наведеног графикона се види како увозна цијена нафте у БиХ блиско прати шему кретања цијене на свјетском тржишту.

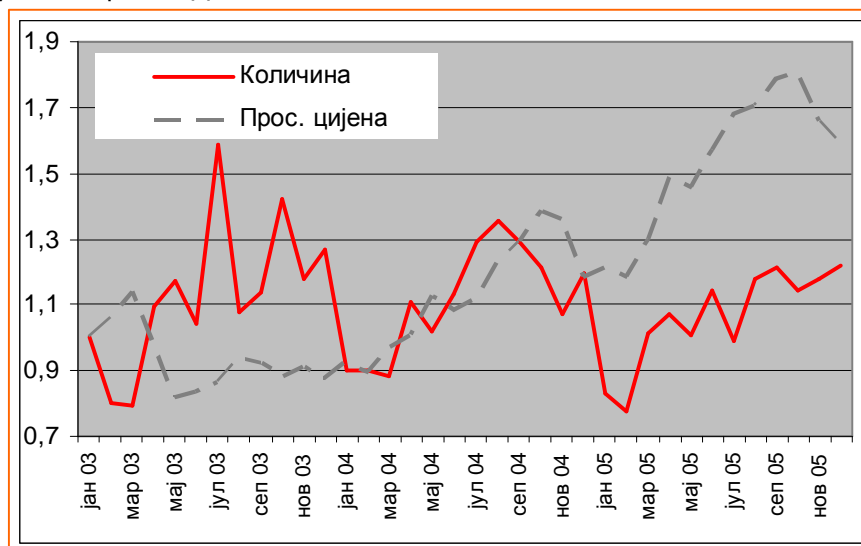

Графикон 4. Индекси цијена⁷ нафте, 2003=1

⁷ Подаци за сирову нафту са свјетског тржишта су представљени са ОПЕЦ Refence Basket Price коју чини цјеновни просјек групе различитих врста нафте, док је цијена нафте при увозу у БиХ цијена која не укључује дајбине.

Извор: Организација земаља извозника нафте (ОПЕС) и Управа за индиректно опорезивање БиХ

Раст цијене нафте је свакако имао утицаја на кретање количине увоза нафтних производа у БиХ. Графикон 5 приказује однос кретања цијене и количине увоза нафте и сугерише постојање тзв. негативне цјеновне еластичности у смислу да високе цијене дестимулишу потрошњу нафте а самим тим и увоз у БиХ. При доношењу било каквих закључака о величини утицаја цијене нафте на њен увоз треба бити веома опрезан јер постоје и други фактори који утичу на количину увоза нафте у БиХ, као што су сезонске флукутације увоза и раст БДП-а.

Графикон 5. Увоз нафте⁸ у БиХ, индекси, 2003=1

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

У склопу ове анализе урађене су корекције података да би се отклонили утицаји сезоне и раста БДП-а па је тако мјесечна временска серија увоза десезонирана примјеном методе Х12 помјерајућих просјека а онда коригована за раст БДП-а. Кориштене су сљедеће претпоставке: 1) да сезонски утицаји, раст БДП-а и увозна цијена три основна фактора која утичу на количину увоза нафте, 2) да постоји јединична еластичност између кретања БДП-а и количинског увоза нафте.

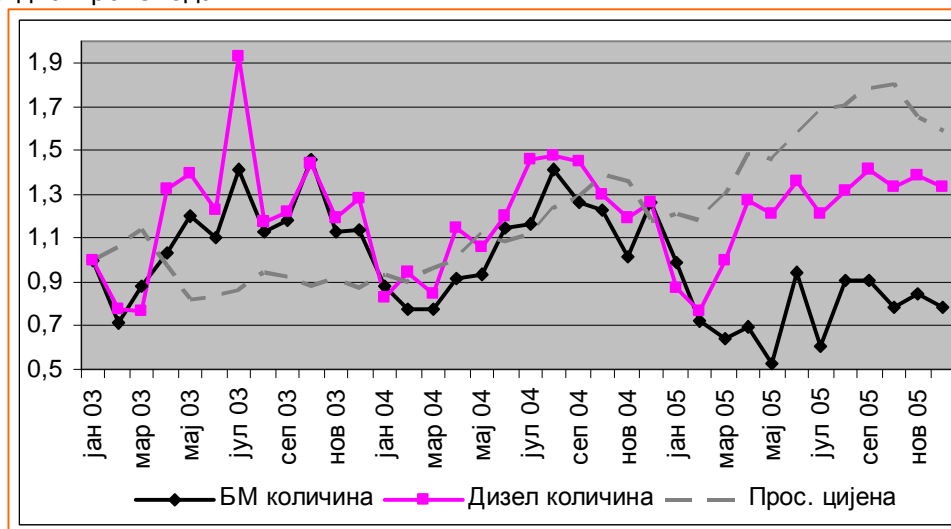
Након наведених корекција добијен је коефицијент еластичности од $-0,29953$ који нам говори да повећање цијене нафте од 1% узрокује смањење увоза од $0,29953\%$. Овај показатељ говори о релативно нееластичном али ипак значајном утицају цијене нафте на количину њеног увоза. Према томе, можемо закључити да је пораст цијена на свјетском тржишту имао за резултат смањење потрошње нафтних производа у БиХ. Величина овог ефекта за 2005. годину је процијењена у распону од 70 до 95 хиљада тона увоза мање у односу на увоз који би се остварио да су се задржале цијене из 2003. године а сви остали услови остали непромијењени. Овакав ефекат није специфичан само за БиХ већ је то и карактеристика свјетске економије. Значајнији пораст цијена изазивају смањење потрошње у краткорочном смислу, кроз тренутне уштеде, али и у дугорочном, кроз развој нових производа са мањом потрошњом као што су економичнији аутомобили, унапређења у топлотној изолацији стамбених простора, али и развој нових, енергетски флексибилнијих технологија, обимније кориштење алтернативних извора енергије, итд.

⁸ Тарифни број 2710

Интересанти резултати у овој анализи су добијени након спровођења истих калкулација појединачно по групама акцизних производа: безоловни моторни бензин (БМБ), бензин моторни (БМ), дизел и лож уље. Наиме, анализа је показала да ови појединачни производи имају значајно различите коефицијенте цјеновне еластичности:

- БМБ: -0,29159
- БМ: -0,96557
- Дизел: -0,15413
- Лож уље: -0,28685.

Овдје се може примијетити да БМ испољава највећу цјеновну еластичност (готово јединичну), тј. да су количине увоза ове групе производа најподложније утицају цијене, док дизел показује најнижу цјеновну еластичност. Једно од могућих објашњења овог феномена би било да са поскупљењем нафте потрошачи прибјегавају економичнијим врстама погонског горива као што је дизел у односу на БМ. На тај начин долази до постепене супституције између ова два производа па се са порастом цијене знатно спорије смањује потрошња дизела. На Графикону 3 је приказано упоредно кретање увоза ова два производа.

Графикон 6. Увоз нафте у БиХ, индекси, 2003=1

Примјетно је да у 2005. години долази до разлаза између увозне шеме БМ-а и дизела. Тешко је закључити да ли је овај тренд искључиво посљедица различитих реакција на брз раст цијена ова два производа или су и неки други узроци који нису узети у обзир имали утицај у 2005. години.

Ефекат на јавне приходе

Поставља се питање какав ефекат је на јавне приходе у БиХ имао раст цијена нафте на свјетском тржишту. Ова анализа је разматрала утицај цијена нафте на следеће врсте прихода: царине, акцизе, путарине и порез на промет. Анализа се ограничава на ефекте у 2005. години, тј. у години у којој је пораст цијена нафте био најизраженији. Она покушава да да одговор на следеће питање: За колико су јавни приходи од увоза нафте у БиХ мањи или већи у 2005. години у односу на приходе који би били остварени да су се цијене нафте задржале на нивоу из 2003. године? **Резултате ове анализе је неопходно узимати са опрезом и схватити само као оквирне процјене** с обзиром на ограниченост кориштених података, а самим тим и ограниченим бројем фактора узетих у обзир, као и кориштење одређених претпоставки о чему је више било ријечи у претходном дијелу текста.

Као први корак при анализи утицаја цијена на приходе од увоза нафте могу се раздвојити акцизе и путарину са једне стране, као даџбине које се вежу за количинску јединицу увоза, а царине и порез на промет са друге стране, као даџбине које се наплаћује о односу на вриједност увоза. Није тешко закључити да пораст цијена кроз смањење увозних количина има негативан утицај на приходе по основу акциза и путарина док је код царина и пореза на промет овај ефекат позитиван због самог повећања цијена па тиме и вриједности увоза⁹.

Анализа је рађена појединачно по групама производа, БМБ, БМ, дизел и лож уље, а резултати су сумирани у Табели 1.

	у милионима КМ				
	Царине	Путарина	Акцизе	Порез на промет	Укупно
БМБ	0,76	-3,14	-7,33	5,13	-4,57
БМ	0,01	-2,85	-7,61	-1,93	-12,39
дизел	2,43	-5,27	-10,58	24,68	11,26
лож уље	0,38	0,00	-3,66	4,23	0,95
Укупно	3,58	-11,26	-29,17	32,11	-4,74

Табела 1. Ефекти пораста цијена (2003-2005) на приходе од увоза нафте у 2005.г.

Из табеле се може видјети да је, према очекивању, пораст цијена позитивно дјеловао на приходе од царина и пореза на промет, док је, са друге стране, имао негативан ефекат на приходе од путарина и акциза. Такође се може видјети да се наведен позитивни и негативни ефекти готово поништавају, тј. да се укупан негативан ефекат по приходе процењују на нешто мање од 5 мил. КМ.

Такође се може примјетити да су приходи од дизела имали највећи позитиван ефекат, који произилази управо из његове релативно ниске цјеновне еластичности. Пораст цијена је имао релативно низак утицај на смањење увоза дизела а тиме и низак утицај на смањење прихода од акциза док је исти пораст цијена повећао вриједности увезеног дизела а тиме и прихода од пореза на промет. Са друге стране, високе цијене су имале највећи негативан ефекат на приходе од БМ-а управо због његове високе цјеновне еластичности.

Може се рећи да су пројекције прихода од индиректних пореза за 2006. годину које је урадило Одјељење за макроекономску анализу у априлу ове године у складу са резултатима ове анализе. Пројекција је узела у обзир историјски тренд кретања прихода, њихову сезонску шему као и приходе за прва три мјесеца текуће године. У складу са наведеним параметрима и узимајући у обзир чињеницу да не постоје сигнали да ће цијена нафте на свјетском тржишту промијенити свој тренд у кратком року, пројектован је релативно низак раст прихода од акциза на нафту од 3,7% у односу на 2005. годину. Са друге стране, очекује се да ће се позитивни ефекти пораста вриједности увезене нафте прелити у приходе од ПДВ-а у наредном периоду и тиме, слично као и у 2005. години, анулирати негативне ефекте по приходе од акциза.

⁹ Позитиван ефекат на приходе од пореза на промет не би био присутан једино у случају да је коефицијент цјеновне еластичности близу или мањи од -1, што није случај у БиХ.

Расподјела јавних прихода у ентитетима: “Закон ФБиХ о расподјели јавних прихода и амандмани на Закон РС о буџетском систему”

(припремили: Тону Левитас, Јасмина Ђикић, Бранкица Ленић, УСАИД-ГАП)

Увод:

Током априла 2006. године, Федерација Босне и Херцеговине (ФБиХ) је усвојила Закон о расподјели јавних прихода, а Република Српска (РС) амандмане на Закон о буџетском систему. Усвајањем ових закона фискални системи у оба ентитета постају транспарентнији, предвидљивији и правичнији, а значајно се мијења и начин на који се врши расподјела јавних прихода у БиХ.

У августу 2004. године, заједнички пројекат USAID-а и Sida-e, Пројекат управне одговорности (GAP), започео је сарадњу са министарствима финансија ФБиХ и РС, члановима оба парламента и представницима Савеза општина и градова ФБиХ и Савеза општина и градова РС, на изради нових система финансирања под-ентитетских нивоа власти у оба ентитета. Паралелно, у оба ентитета, формиране су радне групе које су радиле на реформи финансирања. У радним групама су биле заступљене све заинтересоване стране, док је GAP, као техничка подршка, прикупљао податке и припремао стратешке опције.

Основни циљ радних група је био да се искористи неопходност под-ентитетске фискалне реформе узроковане увођењем ПДВ-а како би се кориговали неки од проблема постојећих система. Тачније, намјере радних група су биле увођење фискалног изједначавања за кантоне и за општине, усаглашавање општинских финансијских система у свим кантонима, и побољшању укупне фискалне позиције општина. Радне групе су, такође, пошле од претпоставке да ће нови системи под-ентитетског финансирања бити увођени у фазама током одређеног временског периода, како под-ентитетске власти не би пролазиле кроз буџетске шокове након измјене система финансирања између нивоа власти.

I. Финансирање између нивоа власти у ФБиХ прије увођења ПДВ-а

Све до 2006. године, под-ентитетско финансирање у Федерацији се, у основи, сводило на расподјелу двије врсте пореза, порез на плату и порез на промет. У оба случаја, Парламент је одредио основицу и стопу ових пореза, али је укупни приход од ових пореза (100%) додијељен кантонима, који су затим, у различитим удјелима додијелили дио ових прихода својим општинама. У просјеку, око 70 посто свих прихода кантона потиче од пореза на промет, 10 посто од пореза на плате, док око 20 посто општинских прихода потиче од пореза на промет и око 10 посто од пореза на плате.

Овај систем под-ентитетског финансирања произвео је неколико озбиљних посљедица по фискалну кохерентност и одрживост Федерације. Прва од посљедица је била да, због тога што су приходи од пореза на плате и пореза на промет у потпуности додијељени кантонима по мјесту настанка - на основу тога гдје је порез прикупљен - није постојао механизам за прерасподјелу ресурса од фискално јачих кантона према слабијима.

Недостатак било каквог механизма за фискално изједначавање резултирао је веома значајним

разликама у приходима и расходима по становнику кантона и општина. На примјер, кантон Сарајево је имао преко четири пута више прихода по глави становника од

Средњобосанског и од кантона 10. Што је још горе, разлике у приходима по становнику између општина су прелазиле однос 20 према 1. Ове разлике значиле су да многе под-ентитетске управе својим грађанима нису могле пружити квалитетне услуге. Такође, недостатак фискалног изједначавања је представљао и директно кршење Европске повеље о локалној самоуправи, чији је БиХ потписник.

Други велики проблем изазван оваквим системом под-ентитетског финансирања био је то што је сваки кантон дијелио различите удјеле у приходима од пореза на плате и промет са својим општинама. Са изузетком кантона Сарајево – који није дијелио приходе од пореза на плате и промет са својим општинама, него их је, умјесто тога, финансирао кроз годишње одређиване грантове – сваки кантон је дијелио *различит удјел од разних врста* пореза на промет са својим општинама. Као резултат, не само да је Федерација имала десет веома различитих система финансирања локалне самоуправе, него су ови системи били углавном изузетно комплексни, нетранспарентни и непредвидљиви из године у годину.

Трећи проблем изазван начином на који су под ентитетске власти биле финансиране у Федерацији био је то што су општине биле недовољно финансиране. Ово је најочитије у поређењу општинских прихода као процента бруто националног дохотка у Федерацији – 4.1 посто у 2003. години – са истом цифром у другим земљама у којима су општинама додијељене сличне одговорности по питању расхода. У Хрватској, на примјер, овај проценат је износио 5.6 посто у 2003. години, а у Србији преко 7 посто.

Конечно, увођењем Јединственог рачуна и имплементацијом реформи значило је да ће најважнији ослонац система под-ентитетског финансирања у Федерацији – дијељени порез на промет – нестати 1. јануара 2006. године. Од 1. јануара 2006. године сви приходи од индиректних пореза прикупљају се на јединствени рачун.

Системом расподјеле средстава са јединственог рачуна; прво, БИХ узима свој дио, а затим се остатак средстава дијели између РС, БД и Федерације на основу крајње потрошње. Међутим, остаје питање, на основу чега, и помоћу којих механизма би Федерација "замиијенила" приходе од пореза на промет које губе и кантони и општине?

Ово питање је било још ургентније, јер је у исто вријеме било и немогуће и непожељно за Федерацију да расподијели средства са Јединственог рачуна под-ентитетским властима на основу крајње потрошње, као што је урађено између ентитета. Ово је немогуће због тога што би праћење крајње потрошње у кантонима, да не спомињемо општине, био огроман административни задатак и за ентитет и за подузетнике.

У ствари, БиХ је најмања и вјероватно, једина земља на свијету која прати ПДВ на основу крајње потрошње. Једнако је важно напоменути да би проширење овог система праћења прихода, ниже према кантонима и општинама била ноћна мора за пореске обвезнике, као и за УИО. Такође, на овај начин се не би могао имплементирати механизам фискалног изједначавања, а који је неопходан у ФБИХ.

II. Објашњење кључних чланова Закона

Чланом 6 овог Закона утврђени су проценти удјела у приходима са јединственог рачуна који припадају Федерацији; за Федерацију, кантоне, општине и Дирекције за цесте. Одређивање удјела у приходима са Јединственог рачуна гарантује сваком нивоу управе транспарентан и предвидљив износ прихода који би требали расти са растом економије. Такође, овакав систем расподјеле средстава, обезбјеђује приходе општина са јединственог рачуна директно од Федерације, а не, како је био случај са порезом на

промет, од кантона. Примјена овог закона помоћи ће хармонизацији система финансирања општина у Федерацији.

Одређивање висине удјела, који би сваки ниво управе требао добити са јединственог рачуна, изведено је на основу прихода од пореза на промет у кантонима и општинама у 2005. години. Након што је Фискални савјет дао пројекцију прихода на јединственом рачуну у 2006. години, и након што је извршена пројекција државног буџета и буџета Федерације за 2006. годину, ове вриједности су претворене у проценте удјела Федерације са јединственог рачуна. На бази ових података, удио кантона је око 51 посто а општина око 6 посто.

Током процедуре у Парламенту удио општина је повећан на 8,42 посто, смањујући удјеле за Федерацију и Дирекцију путева, с циљем побољшања фискалних позиција општина у ФБИХ. Под претпоставком да ће јединствени рачун функционисати како је предвиђено, додатна 2 процента са јединственог рачуна ће повећати општинске приходе за око 35 милиона КМ и увећати проценат општинских прихода који потичу од индиректног опорезивања са 20 на преко 25 посто.¹⁰

Чланови 9 и 12 Закона дефинишу формуле за одређивање начина на који ће кантонални и општински удјели у приходима са јединственог рачуна бити додјељени појединачним општинама и кантонима. Примјеном овако утврђених формула, постепено се уводи фискално изједначавање на оба нивоа власти. Формуле за распоdjелу средстава кантонима и општинама су сличне али не и идентичне.

Најважнији критериј у обје формуле је процјењени број становника за сваку општину и кантон. Овај приступ је у складу са праксама финансирања између нивоа власти у државама чланицама Европске уније, а базира се на чињеници да је број становника најбоља компаративна мјера за процјене расхода локалне управе потребних за испуњење њених надлежности. Задња процјена броја становника коју је објавио Федерални завод за статистику ће се користити у формулама, на начин на који се користила, на примјер, при расподјели прихода од пореза на промет од акцизне производе у 2005. Важно је напоменути да су подаци о становништву кориштени у оваквим формулама у цијелом свијету увијек *процјена* јер се популација константно мијења због природног прираштаја, морталитета и миграција.

Педесет седам посто кантоналног удјела у приходима са јединственог рачуна ће бити расподјељено према кантонима на основу на броја становника кантона, док је одговарајући постотак за општине 68 посто. Уколико јединствени рачун буде функционисао као што је пројцирано, износ ће бити око 185 КМ по становнику за све кантоне, и око 40 КМ по становнику за све општине. Општине са више од 60.000 становника ће добивати додатних 20 посто по становнику због већих трошкова везаних за одржавање и унапређење урбане инфраструктуре. У овом случају се користи додатни пондер или коефицијент за урбане средине у складу са праксом Европске уније.

Шест посто од кантоналног удјела и пет посто општинског удјела у приходима са јединственог рачуна ће бити расподјељени под-ентитетским властима на основу површине сваког кантона и општине. То је износ од око 1.900 КМ по квадратном километру за кантоне и 280 КМ по квадратном километру за општине. Критериј за

¹⁰ Предлагачи закона очекују да ће општине искористити овај пораст у приходима да би повећале ниво капиталних инвестиција и/или д аотплате дугове добављачима, али не да повећају плате или број упослених.

површину се често користи у формулама за расподјелу као пондер, имајући у виду додатне трошкове обезбјеђивања јавних услуга за удаљена и слабо насељена мјеста.

Тридесет седам посто кантоналног удјела и 20 посто општинског удјела у приходима са јединственог рачуна за Федерацију ће бити расподијељени на основу броја ученика основних и средњих школа у сваком кантону и у свакој општини. Подаци о упису ученика који се користе у овој формули за 2006. годину базирани су на објављеним подацима Федералног статистичког завода за школску 2005.-2006.годину. Са изузетком 2007. године, ове податке би требало ажурирати сваке године користећи податке из претходне године да би се ажурирали подаци за сљедећу годину (нпр. подаци за 2006. годину ће се користити за ажурирање за расподјелу у 2008. години).

Од 37 посто додијељених кантонима на основу броја уписаних ученика у школе, 24 посто ће бити базирано на броју ученика у основним школама, а 13 посто на основу броја ученика у средњим школама. Овај износ је процјењен на 740 КМ за ученике основних и 880 КМ за ученике средњих школа. У формулама за општине су се користили само подаци о ученицима основних школа и потом основу ће општине ће добити око 110 КМ по ученику. Међутим, у кантонима гдје су општине у потпуности одговорне за трошкове одржавања и капиталних инвестиција за основне школе, број ученика ће се увећати коефицијентом 1.5.

Седам посто општинског удјела ће бити подијељено међу општинама на основу индекса развоја. Формулом је индекс развоја, или индекс фискалног капацитета израчунат на бази података по становнику дијељењем прихода од свих пореза везаних за личне приходе (плате и доходак грађана) као и пореза на промет (без акцизне робе) у свакој општини у 2005. години, са просјечним приходом по становнику од ових пореза у Федерацији у 2005. години.

Подаци који се користе за израчунавање индекса развоја узети су из РАС система јавних прихода. За наредне године, бит ће потребно донијети одлуку да ли да се индекс рачуна само на основу (очекиваног) новог пореза на доходак, или на неки други начин. Међутим, много је важније да индекс остане базиран на мјерењу релативног фискалног капацитета јер је то у складу са стандардном праксом Европске уније, а стручњаци за јавне финансије сматрају да је то најпоузданији начин процјене додатних потреба ('неразвијености').

Све општине чији је индекс развоја нижи од 80 посто федералног просјека ће добити средства кроз ову компоненту формуле, на основу коефицијента на основни износ за изједначавање по становнику. Кориштењем службених пројекција прихода на јединственом рачуну, основни износ по становнику за изједначавање процјењен је на око 6 КМ. Међутим, општине које су испод 20 посто федералног просјека ће добити 1.8 пута основни износ. Општине које су између 20 и 40 посто федералног просјека ће добити 1.6 пута; између 40 и 60 посто, 1.4 пута; и између 60 и 80 посто, 1.2 пута.

Члан 9 овог Закона такође утврђује посебне коефицијенте за сарајевски, гораждански и ливнањски кантон. Ови коефицијенти су креирани тако да одражавају специфичности ових кантона. Удио кантона Сарајево у приходима са јединственог рачуна ће бити помножен са фактором два, дијелом због тога што, као кантон гдје се налази главни град ентитета пружа јавне услуге људима који живе у другим дијеловима Федерације, а дијелом због тога што се добар дио средстава која се прерасподјељују "потичу" из Сарајева, као најбогатијег кантона.

Удио кантона Горажде, као најсиромашнијег кантона, у приходима са јединственог рачуна ће бити помножен са коефицијентом 1.8. Удио кантона Ливно, као најређе насељеног и једног од најсиромашнијих кантона, у приходима са јединственог рачуна ће бити помножен са коефицијентом 1.1..

Како би се осигурало да увођење новог начина расподјеле ових прихода не би изазову буџетске ударе за поједине под-ентитетске управе, члан 21 овог Закона наводи да ће и кантонална и општинска формула бити постепено увођена у периоду од сљедећих шест година. Ово је учињено претварањем новчаног износа који је свака под-ентитетска управа примала од пореза на промет у 2005. години у "историјски" удио у приходима са јединственог рачуна. Овај "историјски" удио је затим претворен у "пондер" наспрам удјела одређеног формулом за сваку подентитетску управу како би се гарантовао постепен прелазак на нови систем.

У 2006. години, удио прихода са јединственог рачуна који ће добити свака под-ентитетска управа ће бити 90 посто базиран на историјском дијелу и 10 посто на основу формуле. У 2007., 2008., 2009. и 2010. години пропорције ће се годишње мијењати на: 70-30, 50-50, 30-70, и 10-90. У 2011. години ће се користити само расподјела на основу формуле.

Члан 10 Закона прописује да сви кантони – са изузетком кантона Сарајево (види испод) – дијеле минимално 28.5 посто прихода од пореза на плату са својим општинама на основу мјеста наплате. Ово је просјечна стопа коју су сви кантони дијелили са својим општинама у 2004. години, не рачунајући кантон Сарајево.

Ова одредба Закона хармонизује систем општинских финансија у Федерацији и осигурава да све општине добију приходе потребне за пружање јавних услуга прихватљивог стандарда. Кантони који су дијелили мање од новог 'минималног' дијела од пореза на промет са општинама ће морати прилагодити своје прописе како би достигли нови стандард. Кантони који су дијелили више од новог принципа расподјеле требали би извршити ревизију своје политике расподјеле.¹¹

Стопа подјеле за порез на плату ће се морати прилагодити, уколико порез на плате буде замијењен, како се очекује, новим порезом на лични доходак. Стопа и основица новог пореза на лични доходак ће утицати на то колико новца свака под-ентитетска управа добија од свог удјела. Одређивање минималног удјела у приходима од пореза на лични догодак за општине ће морати узети у обзир чињеницу да ће имплементација пореза на лични доходак значити и елиминисање низа пореза на доходак грађана које многи кантони тренутно дијеле са својим општинама.

Важно је напоменути да члан 24. Закона наводи да општине кантона Сарајево неће добити средства директно са јединственог рачуна. Умјесто тога, износ средстава са јединственог рачуна израчунат за општине кантона Сарајево ће бити пребачен у буџет кантона, а кантоналне власти ће наставити да одлучују на који начин да финансирају локалне управе у Сарајеву. Исти члан такође искључује кантон Сарајево из расподјеле пореза на плате са својим општинама.

Посебан третман кантона Сарајево у оквиру закона је био неопходан због компликоване структуре расподјеле надлежности између кантона Сарајево, града Сарајева и

¹¹ Законодавци се надају да ће кантони који су историјски дијелили више од пореза на плату наставити ову праксу, јер управо ови кантони већ додјељују више надлежности својим општинама.

сарајевских општина, и због тога што кантон Сарајево још увијек пружа већину јавних услуга које су у другим кантонима пренесене у надлежност општина. Посебан третман кантона Сарајево ће се морати ревидирати ако надлежности у оквиру кантона буду прерасподјељене између кантона, града Сарајева и сарајевских општина.

Коначно, члан 14 дефинише процедуре прилагођавања Закона у случају преноса значајних надлежности између нивоа власти унутар ентитета или између ентитета и државе. Принцип наведен у овом члану је да адекватно финансирање мора пратити сваки пренос надлежности, те да Министарство финансија Федерације предлаже Парламенту начин на који ће се утврдити удео одређеног нивоа управе са јединственог рачуна за сваку пренесену надлежност.

III. Финансирање између нивоа власти у РС прије увођења ПДВ-а

Све до 2006. године, општински приходи у РС су били у великој мјери овисни о дијељеном порезу на плате и порезу на промет. Око 50 посто свих општинских прихода потицало је од дијељеног пореза на промет и око 20 посто од дијељеног пореза на плате. Као и у Федерацији, оба пореза, и порез на плате и порез на промет, су дијељени на основу поријекла, али су у РС локалне управе добиле знатно више прихода од пореза на плате (25 посто).

Такође је важно поменути да је у РС – за разлику од Федерације – постојао механизам изједначавања општинских прихода. Овај механизам је био базиран на додјељивању дијела пореза на промет локалним управама на основу нивоа њихове 'неразвијености'. Међутим, проблем је што овај механизам није најбоље функционисао.

Први проблем био је у томе што су мјерила која су се користила да се одреди 'ниво неразвијености' локалне управе била компликована и недовољно повезана са фискалним капацитетима (релативно богатство). Други проблем је био то што коефицијенти за различите критерије 'неразвијености' били подложни политичким цјенкањима и често измјењивани, што је најчешће водило ка значајним промјенама у приходима појединачних локалних управа из године у годину.

Осим тога, највећи проблем је био то што је механизам резултирао релативно малим фискалним изједначавањима. Чак и додјељивање високог процента поврата дијела од пореза на промет фискално слабим локалним управама није обезбиједило довољно додатног новца, јер је чак и сто посто од мало још увијек мало. Дакле, разлике у приходима општина у РС по глави становника прелазиле су 15 према 1, а фискално најслабије локалне управе су, у ствари, добијале мање новца за изједначење за додатна повећања дијељеног пореза на промет него оне које су фискално јаче.

Уосталом, као и у Федерацији, овакав систем општинских финансија је морао бити промијењен са увођењем ПДВ-а и елиминацијом пореза на промет. Другим ријечима, било је неопходно да се осмисли начин на који ће замијенити 'изгубљени' порез на промет на општинском нивоу, као и да се креира нови, ефективнији механизам за изједначавање, на првом мјесту због тога што је досадашњи механизам био базиран на дијељеном порезу на промет.

IV. Објашњење амандмана на Закон о буџетском систему

Чланом 3 овог Закона утврђени су проценти дијелења дијела прихода са јединственог рачуна РС, за ентитет, општине и Јавно предузеће "Путеви РС". Након издвајања обавеза плаћања вањског дуга РС, 73.5 посто остаје за ентитет, 23 посто одлази на општине и 3.5 посто за Јавно предузеће "Путеви РС". Оваква расподела гарантује сваком нивоу власти транспарентан и предвидљив прилив прихода који би требао расти са растом економије.

Члан 3 овог Закона такође дефинише формулу за расподелу ових прихода појединачним локалним управама. Ова формула дефинише начин на који ће општински удјели у приходима са јединственог рачуна бити додијељени појединачним општинама. Формула је утврђена на начин који у одређеној мјери уводи фискално изједначавање на општинском нивоу. Средства утврђена на бази ове формуле су општи трансфери и локална управа може сама одлучити на који начин да их утроши, у складу са својим буџетом. Најважнија варијабла у формули је процијењени број становника у свакој локалној управи. Седамдесет пет посто општинског дијела ће општинама бити додијељено по овом основу.

Овакав начин је у складу са праксама финансирања између нивоа власти у државама чланицама Европске уније, а базира се на чињеници да је број становника најбоља компаративна мјера за процјене расхода локалне управе потребних за испуњење њених надлежности. Задња процјена броја становника Министарства управе и локалне самоуправе РС ће се користити у формулама, на начин на који се користила, на примјер, при дефинисању нивоа развијености локалне управе у 2005. години.

Пет посто од општинског дијела ће бити додијељено општинама на основу територије локалне управе, 15 посто ће бити додијељено на основу броја ученика у средњим школама, и пет посто на основу броја ученика у основним школама. Подаци о упису кориштени у формули за 2006. годину су базирани на подацима објављеним у Министарству образовања РС за школску 2004.-2005. годину. Податке би требало ажурирати сваке године користећи податке из године која претходи сљедећој години (нпр. подаци из 2005./2006. ће се користити за ажурирање расподеле за 2007. годину).

Члан 3 овог Закона такође дефинише посебне коефицијенте који одражавају одређене специфичности појединачне локалне управе. За локалне управе које примјеном формуле достигну, након периода прописаног у члану 3, пад прихода више од 10% у поређењу са њиховим приходима из 2004. године примјењиваће се посебни коефицијенти на све критерије. Ови коефицијенти су: Бања Лука 1.60; Гацко 1.40; Источни Дрвар 10.50; Доњи Жабар 3.70; Петровац Дринић 2.00; Оштра Лука 1.40; Лакташи 2.25; Хан Пијесак 1.45; Источно Ново Сарајево 1.50; Пале 1.22; Љубиње 1.20; Бијељина 1.10; Соколац 1.10; и Источна Илиџа 1.05.

Како би се обезбиједило да обрачун по овој формули не произведе буџетске шокове за поједине локалне управе, члан 4 овог Закона наводи да ће систем расподеле бити примјењен у фазама у периоду од сљедећих шест година. Ово је постигнуто претварањем новчаног износа који је свака локална управа примила од пореза на промет у 2004. години у "историјски" дио са јединственог рачуна. Овај "историјски" дио је затим претворен у "пондер" наспрам удјела одређеног формулом за сваку локалну управу како би се гарантовала постепен прелазак на нови систем.

У 2006. години, дио прихода са јединственог рачуна који ће добити све локалне управе ће 90 посто бити базиран на историјском дијелу и 10 посто према удјелу на основу формуле. У 2007., 2008., 2009. и 2010. години пропорције ће се годишње мијењати у: 80-20; 60-40; 40-60; и 20-80. У 2011. години ће се користити само расподјела на основу формуле.

Амандмани на Закон РС о буџетском систему не утичу на износ пореза на плате који ентитет дијели са локалним управама и овај износ остаје 25 посто. Ако, како се очекује, ентитетска влада усвоји нову регулативу о порезу на лични доходак, овај дио ће морати бити прилагођен како би одражавао промјене у приходима које локална управа добија по основу и стопи нових промјена у порезу на лични доходак *vis-à-vis* старог пореза на плате.

Мјесечни консолидовани извјештај јануар – април 2006. године

припремила: Александра Регоје

	I	II	III	IV	укупно
Текући Приходи	218,1	360,4	384,9	342,8	1306,2
<i>Порески приходи</i>	206,0	343,9	355,1	330,5	1235,4
<i>Инди­ректни порези</i>	190,7	322,6	323,6	315,9	1152,8
<i>ПДВ</i>	57,3	212,7	203,7	194,4	668,1
ПДВ на увозе	56,5	102,6	136,7	134,2	430,0
ПДВ обавеза према ПДВ пријавама	0,8	100,7	75,9	76,6	254,0
ПДВ према аутоматском раз­резу од стане УИО			0,1	0,7	0,8
ПДВ једнократне уплате	0,1	9,4	2,1	0,3	11,9
остало			0,1	0,1	0,1
Поврат ПДВ			-11,2	-17,5	-28,7
Царине	33,3	30,8	41,5	39,3	144,9
Порез на промет	25,0	10,6	4,4	3,0	43,0
увозни акцизни производи	7,8	0,2	0,0	0,0	8,1
домаћи акцизни производи	1,1	2,0	0,2	0,1	3,5
остали производи	9,4	4,1	2,3	1,2	17,0
на услуге	6,5	4,0	1,7	0,9	13,1
Акцизе	62,8	56,9	63,1	66,4	249,2
увозни пр.	50,5	45,7	48,4	54,1	198,7
у земљи	12,3	11,2	14,7	12,3	50,5
Путарина	11,9	11,2	12,1	14,3	49,4
Остало	0,4	0,5	0,7	0,7	2,3
Остали поврати			-1,9	-2,2	-4,1
<i>Директни порези</i>	15,3	21,3	31,5	14,7	82,7
Порези на доходак и добит	6,9	10,3	20,0	3,6	40,9
Остали порески приходи	8,4	10,9	11,4	11,0	41,8
<i>Непорески приходи</i>	11,6	16,1	29,7	12,0	69,3
<i>Донације/грантови</i>	0,0	0,3	0,1	0,1	0,5
<i>Трансфери виших нивоа</i>	0,5	0,1	0,1	0,1	0,8
Текући Расходи	204,3	298,4	221,8	341,0	1065,4
<i>Текући издаци</i>	28,5	43,5	46,7	44,5	163,3
<i>Плате и накнаде</i>	25,8	37,4	39,6	37,5	140,3
Плате	24,9	34,7	36,5	34,3	130,3
од чега: доприноси	7,0	10,8	11,2	10,8	39,8
од чега: порези на плате	1,6	1,9	2,1	1,9	7,5
Накнаде	0,9	2,8	3,1	3,3	10,0
<i>Издаци за материјал и услуге</i>	2,8	6,0	7,1	7,0	23,0
<i>Грантови/Социјални трансфери/Субвенције</i>	37,5	10,3	51,3	60,5	159,6
Трансфери домаћинствима	32,5	3,6	45,2	38,3	119,5
Трансфери организацијама/институцијама	0,8	0,8	2,3	6,0	9,9
Субвенције	4,2	5,9	3,9	16,2	30,2
<i>Плаћање камате</i>	0,0	0,4	0,2	-0,3	0,4
<i>Остали издаци/потрошња/трансфери</i>	0,8	2,3	1,7	6,5	11,3
<i>Трансфери са јединственог рачуна УИО</i>	126,4	209,7	95,3	174,6	605,9
Буџет БиХ	41,1	39,2	43,1	59,4	182,8
ФБиХ / кантони, Дирекција за цесте	67,6	145,7	23,7	94,3	331,3
РС / градови, општине, ЈП "Путеви РС"	13,1	15,6	18,7	11,6	59,1
Брчко Дистрикт	4,5	9,3	9,8	9,2	32,8
Амортизација вањског дуга	8,0	27,4	21,8	17,4	74,6
Трансфери нижим нивоима	3,1	4,8	4,7	37,7	50,2
Владина штедња (1 - 2)	13,8	62,0	163,1	1,8	240,8
<i>Капитални примици</i>	23,9	6,5	1,2	6,1	37,6
<i>Капитални издаци</i>	0,1	0,8	1,5	1,2	3,6
Владин суфицит/дефицит (3+4-5)	37,6	67,7	162,8	6,7	274,8
од чега: Резерве са јединственог рачуна УИО	16,2	31,6	20,6	13,7	82,1

Табела 2. Мјесечни консолидовани извјештај јануар-април 2006. године

Мјесечни консолидовани извјештај јануар – март 2006. године

припремила: Александра Пегоје

	I	II	III	Укупно
Приходи	208.492.050	202.461.162	474.208.746	885.161.958
Приходи од пореза	179.149.157	165.416.682	420.977.134	765.542.973
Порези на добит појединаца и предузећа	10.869.644	15.336.529	26.242.906	52.449.079
Доприноси за социјалну заштиту (Брчко)	1.159.755	1.159.755	1.159.755	3.479.264
Порези на плате и радну снагу	17.587.400	18.902.445	21.020.856	57.510.700
Порез на имовину	1.860.187	3.069.885	2.286.621	7.216.694
Домаћи порези на добра и услуге (по прописима до 31,12,2005)	66.582.432	30.894.351	16.400.678	113.877.461
Трансфери са Јединственог рачуна	80.498.867	95.181.753	351.444.141	527.124.761
Остали порези	590.872	871.966	2.422.178	3.885.015
Непорески приходи	28.448.738	35.815.078	52.642.182	116.905.998
од чега: Приходи од дивиденди и удјела у профиту у јавним пред, и фин,инст	58.024	138	22.201	80.363
од чега: Приходи од давања права на експл, прир,ресурса, патената и ауторских права	134.733	409.905	54.224	598.862
Текуће потпоре (Грантови)	893.842	1.211.231	574.020	2.679.093
од чега: Грантови из иностранства	394.863	1.086.954	466.651	1.948.468
од чега: Грантови од осталих нивоа власти	498.979	124.277	107.370	730.626
Остали приходи	313	18.171	15.409	33.893
Расходи	201.367.042	210.791.880	260.069.216	672.228.138
Текући издаци	200.381.371	208.250.154	257.919.538	666.551.063
Плате и накнаде	112.676.502	123.682.945	131.135.104	367.494.551
од чега: Бруто плате	98.496.451	106.219.733	112.327.888	317.044.071
од чега: Накнаде	14.180.052	17.463.212	18.807.216	50.450.480
Доприноси послодавца и остали доприноси	5.217.129	6.085.833	6.319.050	17.622.012
Издаци за материјал и услуге	20.082.663	28.690.876	28.643.044	77.416.583
Текући грантови	62.273.007	48.290.990	87.076.378	197.640.375
од чега: Грантови другим нивоима владе	6.272.393	8.079.508	5.476.492	19.828.393
од чега: Грантови појединцима	43.403.169	13.676.246	58.950.137	116.029.552
од чега: Грантови непрофитним организацијама	3.217.982	13.325.620	11.303.282	27.846.884
од чега: Субвенције јавним предузећима	8.674.322	13.030.958	10.954.823	32.660.102
Капитални грантови	0	1.026.722	4.300.294	5.327.016
од чега: Капитални грантови другим нивоима владе	0	0	105.683	105.683
Издаци за камате и остале накнаде	132.070	472.788	445.669	1.050.526
Дознаке нижим потрошачким јединицама	242.932	363.373	429.670	1.035.975
остали расходи	742.739	2.178.353	1.720.008	4.641.100
Примици	20.879.835	-1.411.831	-2.401.460	17.066.545
Капитални примици	20.879.835	-1.411.831	-2.401.460	17.066.545
од чега: нето Примици од продаје сталних средстава	20.758.846	-1.440.630	-2.536.569	16.781.648
Нето финансирање*	878.574	5.787.655	3.012.562	9.678.792
Владин сулфицит/дефицит	28.883.416	-3.954.893	214.750.633	239.679.156

Нето финансирање = Примљени кредити + примљене отплате даних зајмова - отплате кредита - позајмљивање

Табела 3. Мјесечни консолидовани извјештај јануар-март 2006. године

Мјесечни консолидовани извјештај јануар – март 2006. године (ЗЕНИЧКО ДОБОЈСКИ КАНТОН)

припремила: Александра Регоје

ЗЕНИЧКО ДОБОЈСКИ КАНТОН	Кантон+општине (консолидовано)			Кантон			Општине		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Приходи	14.308.502	7.638.245	36.842.552	11.196.302	4.426.474	30.752.946	3.431.860	3.546.765	6.232.325
Приходи од пореза	11.474.926	4.695.665	32.283.407	9.717.412	3.163.934	27.867.903	1.757.514	1.531.731	4.415.504
Порези на добит појединаца и предузећа	597.651	578.673	379.738	473.197	246.868	170.641	124.453	331.805	209.097
Порези на плате и радну снагу	1.644.457	1.314.073	2.104.171	1.326.188	1.016.807	1.702.660	318.268	297.266	401.511
Порез на имовину	372.990	547.271	727.961	0	0	0	372.990	547.271	727.961
Домаћи порези на добра и услуге (по прописима до 31.12.2005)	7.381.443	2.148.140	2.305.680	6.545.463	1.839.071	2.053.136	835.980	309.069	252.544
Трансфери са Јединственог рачуна	1.437.555	40.808	26.655.789	1.372.563	38.926	23.941.466	64.992	1.882	2.714.323
Остали порези	40.830	66.700	110.067	0	22.262	0	40.830	44.438	110.067
Непорески приходи	2.817.076	2.866.430	4.509.626	1.478.890	1.211.583	2.845.924	1.338.186	1.654.847	1.663.702
Текуће потпоре (Грантови)	16.500	76.150	49.519	0	50.957	39.119	336.160	360.187	153.119
од чега: Грантови из иностранства	0	46.674	37.369	0	46.674	37.369	0	0	0
од чега: Грантови од осталих нивоа власти	0	4.283	1.750	0	4.283	1.750	319.660	334.994	142.719
Расходи	13.133.050	15.052.716	16.519.674	11.068.475	11.472.752	12.036.378	2.527.256	3.932.824	4.691.824
Текући издаци	12.751.490	14.596.323	15.772.070	11.068.475	11.472.752	12.036.378	2.145.696	3.476.431	3.944.221
Плате и накнаде	7.403.051	8.073.088	8.191.288	6.800.225	7.003.939	7.133.021	602.826	1.069.149	1.058.267
од чега: Бруто плате	6.220.699	6.689.196	6.628.870	5.805.325	5.888.642	5.913.244	415.374	800.555	715.626
од чега: Накнаде	1.182.352	1.383.891	1.562.417	994.900	1.115.297	1.219.777	187.452	268.594	342.641
Доприноси послодавца и остали доприноси	741.950	796.228	804.401	692.711	704.859	705.287	49.239	91.369	99.114
Издаци за материјал и услуге	2.332.971	3.216.149	3.056.186	1.697.813	1.894.672	1.598.872	635.158	1.321.476	1.457.314
Текући грантови	2.024.060	2.303.034	3.400.464	1.810.579	1.869.283	2.599.199	676.161	786.612	1.009.794
од чега: Грантови другим нивоима владе	32.908	72.146	90.057	227.332	354.217	161.497	32.908	72.146	90.057
од чега: Грантови појединцима	1.106.452	1.558.251	2.043.093	983.789	1.191.583	1.847.702	358.011	365.311	242.422
Капитални грантови	173.542	201.984	316.126	0	0	0	173.542	201.984	316.126
од чега: Капитални грантови другим нивоима владе	900	55.789	4.400	0	0	0	900	55.789	4.400
Издаци за камате и остале накнаде	75.916	5.842	3.605	67.147	0	0	8.769	5.842	3.605
Дознаке нижим потрошачким јединицама	381.560	456.392	747.604	0	0	0	381.560	456.392	747.604
Примици	-459.462	251.984	-882.693	-466.307	-239.841	-513.862	149.866	509.692	-303.020
Капитални примици	-466.307	251.984	-882.693	-466.307	-239.841	-513.862	0	491.825	-368.830
од чега: нето Примици од продаје сталних средстава	-466.307	251.984	-882.693	-466.307	-239.841	-513.862	0	491.825	-368.830
Капитални грантови	6.845	0	0	0	0	0	149.866	17.866	65.810
од чега: Капиталне потпоре из иностранства	6.845	0	0	0	0	0	6.845	0	0
од чега: Капиталне потпоре од осталих нивоа власти	0	0	0	0	0	0	143.020	17.866	65.810
Нето финансирање	-20.281	-12.498	-12.498	-7.783	0	0	-12.498	-12.498	-12.498
Владин сулфицит/дефицит	695.709	-7.174.985	19.427.688	-346.263	-7.286.120	18.202.705	1.041.972	111.135	1.224.983

Табела 4. Зеничко Добојски кантон

Мјесечни консолидовани извјештај јануар – март 2006. године (ПОСАВСКИ КАНТОН)

припремила: Александра Регоје

ПОСАВСКИ КАНТОН	Кантон+општине (консолидовано)			Кантон			Општине		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Приходи	1.815.419	1.922.605	4.995.728	1.333.198	1.469.717	3.997.820	532.221	472.888	1.019.226
Приходи од пореза	1.496.091	985.299	4.343.963	1.189.973	732.077	3.594.003	306.118	253.222	749.960
Порези на добит појединаца и предузећа	36.023	107.810	126.959	23.994	88.095	117.154	12.029	19.716	9.805
Порези на плате и радну снагу	186.113	139.599	150.909	151.856	108.714	120.727	34.258	30.885	30.182
Порез на имовину	27.089	21.356	16.931	12.829	11.781	9.171	14.261	9.575	7.760
Домаћи порези на добра и услуге (по прописима до 31,12,2005)	1.011.670	678.659	452.193	798.681	511.061	75.919	212.989	167.598	376.274
Трансфери са Јединственог рачуна	208.569	5.712	3.528.121	198.984	5.712	3.266.942	9.585	0	261.179
Остали порези	26.627	32.164	68.851	3.629	6.714	4.091	22.998	25.450	64.760
Непорески приходи	285.113	438.896	470.099	109.010	239.230	222.151	176.103	199.666	247.948
Текуће потпоре (Грантови)	34.215	498.410	181.667	34.215	498.410	181.667	50.000	20.000	21.318
од чега: Грантови из иностранства	34.215	312.743	0	34.215	312.743	0	0	0	0
од чега: Грантови од осталих нивоа власти	0	185.667	181.667	0	185.667	181.667	50.000	20.000	21.318
Расходи	1.930.321	2.084.005	2.595.200	1.534.249	1.690.270	1.958.711	446.072	493.735	657.807
Текући издаци	1.930.321	2.084.005	2.595.200	1.534.249	1.690.270	1.958.711	446.072	493.735	657.807
Плате и накнаде	1.212.293	1.240.960	1.297.876	1.025.802	1.057.236	1.095.841	186.491	183.724	202.035
од чега: Бруто плате	986.429	1.006.704	1.024.321	836.624	860.635	876.079	149.805	146.069	148.242
од чега: Накнаде	225.863	234.256	273.555	189.178	196.602	219.762	36.686	37.655	53.793
Доприноси послодавца и остали доприноси	119.786	122.838	124.306	103.505	106.156	107.804	16.282	16.683	16.502
Издаци за материјал и услуге	425.160	508.676	623.004	311.605	342.961	372.071	113.556	165.715	250.933
Текући грантови	168.741	207.428	547.555	93.337	183.917	382.995	125.405	123.512	185.878
од чега: Грантови другим нивоима владе	11.610	17.198	138.385	2.500	101.000	120.500	11.610	16.198	39.203
од чега: Грантови појединцима	35.103	75.470	83.477	63.670	55.118	59.580	18.933	20.352	23.897
Капитални грантови	1.636	1.636	0	0	0	0	1.636	1.636	0
од чега: Капитални грантови другим нивоима владе	1.081	1.081	0	0	0	0	1.081	1.081	0
Издаци за камате и остале накнаде	2.704	2.467	2.459	0	0	0	2.704	2.467	2.459
Примици	0	0	0	0	0	0	0	80.000	0
Капитални грантови	0	0	0	0	0	0	0	80.000	0
од чега: Капиталне потпоре од осталих нивоа власти	0	0	0	0	0	0	0	80.000	0
Издаци	260.469	12.233	28.995	260.405	3.737	8.138	64	8.496	20.857
од чега: Нето издаци за куповину сталних средстава	260.469	12.233	28.995	260.405	3.737	8.138	64	8.496	20.857
Нето финансирање	-4.397	-1.538	0	0	1.889	0	-4.397	-3.427	0
Владин сулфицит/дефицит	-379.767	-175.171	2.371.533	-461.456	-222.401	2.030.971	81.689	47.231	340.562

Табела 5. Посавски кантон

Напомене уз табелу 2:

1. Консолидовани извјештај укључује:
 - приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
 - трансфере са Јединственог рачуна УИО за сервисирање вањског дуга,
 - трансфере са Јединственог рачуна УИО за финансирање Брчко Дистрикта, кантона, општина и Дирекција за путеве,
 - приходе буџета Босне и Херцеговине са Јединственог рачуна УИО,
 - приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
 - приходе и расходе буџета Републике Српске.
2. Подаци о приходима и расходима Федерације БиХ и Републике Српске нису у потпуности усклађени због примјене различитих рачуноводствених метода.

Напомене уз табелу 3:

1. Консолидовани извјештај укључује:
 - приходе и расходе буџета Босне и Херцеговине,
 - приходе и расходе буџета Брчко Дистрикта,
 - приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
 - приходе и расходе буџета Републике Српске,
 - приходе и расходе буџета осам кантона ФБиХ (недостају подаци за Херцегбосански и Западнохерцеговачки кантон)
2. Подаци о приходима и расходима Федерације БиХ и Републике Српске нису у потпуности усклађени због примјене различитих рачуноводствених метода

Напомене уз табелу 4:

Обзиром да је укупан износ грантова на ставкама „Грантови другим нивоима владе“ и „Капитални грантови другим нивоима владе“ на расходовној страни Кантона мањи од износа примљених грантова на ставкама општина „Грантови од осталих нивоа власти“ и „Капиталне потпоре од осталих нивоа власти“, те да **расходова ставка „Грантови појединцима“ у себи садржи и грантове усмјерене кроз општинске буџете**, Одјељење за макроекономску анализу је при консолидацији поступило на следећи начин:

- Расходовна ставка кантоналног буџета „Грантови другим нивоима власти“ нетирана је са приходовним ставкама општина „Грантови од осталих нивоа власти“ и „Капиталне потпоре од осталих нивоа власти“;
- Преостала разлика на ставкама општина „Грантови од осталих нивоа власти“ и „Капиталне потпоре од осталих нивоа власти“ нетирана је са расходовном ставком кантоналног буџета „Грантови појединцима“.

Напомене уз табелу 5:

У случају Посавског кантона, укупан износ грантова на ставкама „Грантови другим нивоима владе“ и „Капитални грантови другим нивоима владе“ на расходовној страни Кантона већи је од износа примљених грантова на ставкама општина „Грантови од осталих нивоа власти“ и „Капиталне потпоре од осталих нивоа власти“, у укупном износу за прва три мјесеца. Међутим, за јануар мјесец тај износ је мањи, па је Одјељење при консолидацији за тај мјесец поступило као у Табели 4 (разлика нетирана са расходовном ставком кантоналног буџета „Грантови појединцима“)

Из активности Одјељења

17. мај 2006.

У Бањалуци је у организацији Министарства финансија Републике Српске и Факултета за пословни инжењеринг и менаџмент одржан међународни округли сто „**ПДВ и ефекти на привреду и друштво у БиХ**“. Скупу су присуствовали еминентни професори из Словеније, Хрватске, Србије и БиХ, представници привредника, званичници асоцијација послодаваца, синдиката и Вањскотрговинске коморе.

У свом уводном излагању др. Renzo Daviddi, шеф Економског одјела Делегације Европске комисије у БиХ, је истакнуо да је увођење ПДВ-а једна од највећих реформи у БиХ која је имплементирана у врло кратком року с обзиром на комплексност. Главни ефекти имплементације ПДВ-а у првом кварталу огледају у порасту прихода од ПДВ-а изнад очекивања, јачању фискалне дисциплине и поштивања пореских обавеза. Забијежен је умјерен раст цијена, испод очекиваног и много ниже него што је било у земљама у окружењу. Велики број обвезника је регистрован за ПДВ-е. Није дошло до погоршања стопе незапослености које би се могло приписати ПДВ-у. Гости из сусједних земаља изложили су искуства њихових земаља.

Проф. др. Gustavo Santini је на темељу лоших искустава Хрватске истакнуо да увести ПДВ-е без буџетских ограничења може дугорочно имати катастрофалне посљедице на економију земље. Проф. Пушара из Србије је нагласио да се озбиљна држава не може градити на сивој економији, пореским утајама и буџетском дефициту, те је стога ПДВ неопходан да замијени неефикасан порез на промет. На темељу искустава Словеније проф. Савин је истакнуо да се мора водити рачуна о пореском оптерећењу привреде и тзв. "фискалном сату". У недостатку монетарне, кредитне, валутне и каматне политике Босни и Херцеговини преостаје само фискална политика. Домаћи експерти су нагласили да примјеном стопе ПДВ-а која је изнад неутралне долази до фискалне прерасподјеле у држави. Представници привреде су нагласили да је ПДВ-е једноставан порез и да немају проблема у његовој примјени. Синдикати су потенцирали социјалну угроженост одређених категорија становништва, лошу ликвидност привреде, рад на црно, те апострофирали потребу за увођење диференцираних стопа. Послодавци се залажу за релаксирајуће одредбе Закона о ПДВ-а и ослобађања за одређене дјелатности. Г. Милановић, потпредсједник Вањскотрговинске коморе БиХ, нагласио је важност прикупљања података и анализе увоза и извоза базираних на конзистентној методологији и приступу.

У име УИО и Одјељења за макроекономску анализу скупу се обратила мр. сц. Динка Антић, наглашавајући да је увођење ПДВ-а била много комплекснија операција за разлику од сусједних земаља које су само један облик опорезивања (порез на промет) замијенили новим (ПДВ). Нагласила је да јавност, привреда, удружења, синдикати и др. у БХ нису довољно упознати са фискалном структуром у БиХ. Постоји политички ниво – Фискални савјет, управљачки ниво у сфери индиректних пореза – Управни одбор УИО и оперативни – УИО. Исто тако, недовољно је познато да због преноса надлежности у сфери индиректних пореза са ентитета на државу Управни одбор има специфичан положај и пресудну одговорност за доношење и измјену прописа из индиректних пореза (царина, акциза, ПДВ-а,..). У погледу ефеката ПДВ-а на привреду истакла је да у условима дјеловања тржишта није могуће стално прилагођавати законе да би се олакшало пословање привредницима. Увођењем ПДВ-а створили су се услови за равноправну утакмицу на тржишту. Да би се адаптирале новим условима компаније би требале да изврше реорганизацију и реструктурисање, а поготово би требале да управљају ПДВ-ом у склопу финансијског менаџмента. Потребно је окончати процес приватизације и отписати дугове компанијама које успјешно послују, а којима дугови

настали прије приватизације представљају велики терет, да би се на тај начин подстакло развој и отварање нових радних мјеста.

У свом завршном разматрању г. Daviddi је закључио да је сувише кратко вријеме имплементације да би се могле дати озбиљније процјене ефеката ПДВ-а. Но, и након првих неколико мјесеци може се закључити да је увођење ПДВ-а успјешна реформа. Постоје одређене социјалне последице које се могу амортизовати одговарајућим инструментима и адекватним социјалним програмима, прије него увођењем диференцираних стопа.

26. мај 2006.г.

Њ.Е. г. Werner Almhofer, амбасадор Републике Аустрије у Босни и Херцеговини, у Бањалуци је разговарао с мр.сц. Динком Антић, шефом Одјељења за макроекономску анализу. Повод за разговор је био почетак имплементације донације Владе Аустрије Управном одбору УИО којом се у значајном дијелу потпомаже функционисање и развој Одјељења. Разговору је присуствовао и г. Michael Weiner, шеф ADA¹² - Развојне агенције Владе Аустрије у БиХ, која је задужена за припрему пројеката који се финансирају из аустријских фондова. Амбасадор Almhofer се интересовао за досадашње активности Одјељења, могуће аспекте подршке Аустрије у програмима трансфера експертских знања и едукације особља Одјељења, као и за проблеме у вези са успоставом система мјесечног извјештавања нивоа управе у БиХ.

Динка Антић је нагласила да ниска техничка опремљеност извјештајних јединица које достављају податке Одјељењу представља велики проблем њиховом укључивању у савремен, "без папира" систем извјештавања преко Интернета. Амбасадор Almhofer и г. Weiner су подржали напоре особља Одјељења, те су изразили спремност да се и ADA укључи у пружање техничке помоћи извјештајним јединицама на њиховом укључивању у систем извјештавања преко Интернета.

¹² ADA – Austrian Development Agency